

Хассай Є.Ю.

студентка;

Сорокіна О.С.

*кандидат філософських наук, доцент,
Запорізький національний університет*

СОЦІАЛЬНЕ САМОПОЧУТТЯ ЖІНОК, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА

Для ефективного функціонування, розвитку демократичних інституцій, які б сприяли загальному розвитку країни, слід звернути увагу на дотримання одної з базових функцій держави – забезпечення безпеки її громадян та захист інтересів всіх верств населення, незалежно від їх статі, раси, віросповідання та інших соціальних характеристик.

Фонд народонаселення ООН у 2014 році опублікував дослідження, проведене шляхом опитування, з національно репрезентативною вибіркою у 1606 жінок, щодо насильства серед жінок та дівчат, згідно з яким 22% жінок у віці 15-49 років упродовж життя зазнавали фізичного або психологічного насильства [4]. В рамках дослідження «Економічна вартість насильства щодо жінок в Україні» у 2016-2017 роках, було встановлено, що 1,1 млн. жінок на рік зазнають фізичного та сексуального насильства, 600 жінок гине внаслідок насильства, а економічні втрати, які несе суспільство через насильство над жінками, складають \$ 208 млн. на рік [10]. Тому, питання стосовно насильства, яке зазнають жінки, є дуже гострим та потребує детального вивчення. Розкриття змісту соціального самопочуття, є необхідним для розуміння механізмів при наданні допомоги постраждалим жінкам, а також дає більш повне розуміння зазначеної проблеми.

Феномен насилля пов'язаний з гендерною складовою, адже, здебільшого його чинять проти жінок. Сама проблематика має не тільки соціальний, а й культурний аспект: наприклад, ще п'ятдесят років тому в Америці домашнє насилля не класифікувалось як таке, тому що вважалось приватною справою між чоловіком та дружиною. Наразі, насилля, в тому числі й побутове, у законодавчому полі багатьох країн визнано кримінальним злочином.

Дослідники проблем домашнього насилля відмічають те, що його вірогідність менша в тих родинах, у яких досягнутий баланс рівноваги, тобто домашні обов'язки, фінанси, прийняття рішень та доступ до ресурсів сім'ї розподілені рівномірно між чоловіком та жінкою. В тих подружжях, де в більшості своїй неформальна та формальна влада сконцентрована в руках одного суб'єкта подружжя (як правило чоловіка), спостерігається набагато більша ймовірність його здійснення.

Окрім цього, однією з передумов його виникнення є гендерний аспект горизонтальної та вертикальної професійної сегрегації, за умов якої жінка отримує меншу заробітну плату за той же обсяг роботи та у подружніх відносинах стає фінансово залежною [9]. Зокрема, тенденція ХХ століття до виходу жінок на роботу, отримання професії та наявність власного, незалежного

джерела доходу, була одним з факторів, які сприяли зменшенню кількості осіб, що зазнали насильства, у національному масштабі.

За видами насильство прийнято поділяти на:

1) фізичне, до якого відносяться тілесні ушкодження, такі як ляпаси, штовхання, щипання, викручування рук, смикання за волосся, кидання предметів, спроби придушення, відмова в наданні необхідної допомоги під час вагітності або хворобі, примус переривання вагітності, примус пити або їсти те, що шкодить здоров'ю тощо;

2) сексуальне насильство: примус до статевих контактів у небажаній ситуації або в небажаний час, зґвалтування, сексуальні домагання, примус до небажаних форм статевих контактів, примусова вагітність, дії сексуального характеру по відношенню до дитини;

3) психологічне насильство: словесні образи, погрози вбивством, заподіяння каліцтва, травм, приниження, переслідування, прийняття одним членом сім'ї рішень, які не обговорюються, заборона бачитись або спілкуватись із кимось;

4) економічне: позбавлення житла, їжі, одягу, майна або коштів, утиски у використанні власних коштів, примус виконувати важку, непосильну роботу, заборона працювати або навчатись тощо [7].

ВООЗ класифікує насильство проти жінок в залежності від віку. Так, до народження виділяють тип насильства – селективний, за статтю особи; дитинство – жіноче дітовбивство, фізичне, сексуальне та психологічне насильство; у віковому циклі «дівоцтво» виділяють – дитячий шлюб, обрізання жіночих статевих органів, інцест, дитяча проституцію та порнографію, фізичне, сексуальне, психологічне насильство; у підлітковому віці та повнолітті зустрічаються такі типи насилля, як насильство в процесі залицяння та зустрічей, торгівля жінками, зґвалтування, сексуальні стосунки через економічну необхідність, примусова вагітність та типи насильства, які є у вищезазначених вікових категоріях; у літньому віці – вбивство вдів з економічних причин, примусове «самогубство», сексуальне, фізичне та психологічне насильство [5].

Соціальне самопочуття є об'єктом дослідницької уваги таких науковців як В.П.Трощинський, Г.М.Щербата, Т.Г.Єрмакова та Л.О.Кочура.

Говорячи про соціальне самопочуття, необхідно звернути увагу на те, що у жертв насилля прослідковується посттравматичний стресовий розлад. Як показують дослідження Д. Герман, жертви інцесту, домашнього насильства знаходяться в такому ж психологічному стані, що й ветерани бойових дій. При частій повторюваності насилля, жінка починає адаптуватись до цього і не сприймати його як щось жахливе.

Дослідження в галузі соціології та психології дають можливість зробити висновок, що жінкам, які зазнали насильства притаманні такі складові соціального самопочуття:

- занижена самооцінка;
- наявність стигми особи, яка не здатна нічого зробити самостійно;
- почуття провини за те, що сталося;
- втрата відчуття власної самості (при циклічності насилля у жертви).

У жінок, які зазнали домашнього насилля, діагностуються наступні складові соціального самопочуття:

- висока цінність сім'ї, особливо якщо є діти;
- важливість позитивного схвалення іншими ведення домашнього господарства;
- віра в те, що конфліктів можна уникнути, за умови дотримання всіх вимог, що ставить чоловік;
- бачення самореалізації через служіння своїм близьким;
- готовність до самопожертви заради чоловіка та дітей;
- спрощення моральних норм щодо чоловіка.

До більш загальних характеристик можна віднести добровільну та вимушену соціальну самоізоляцію, уникнення нових контактів та знайомств, почуття провини та небезпеки, труднощі у спілкуванні з представниками протилежної статі.

Зазначені вище особливості свідчать про те, що жінкам, які зазнали насильства, потрібна професійна допомога у подоланні посттравматичних станів задля максимально продуктивного їх включення у соціальне життя, подальшої особистої та професійної самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Герман Д. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору / Пер. з англ. О. Лизак, О. Наконечна, О. Шлапак. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 59 с.
2. Гендер для всіх. Виклик стереотипам / Т. Марценюк; за участі О. Богдан. К. : Основи, 2017. 256 с.
3. Гендероване суспільство / Пер. з англ. К. : Сфера, 2003. 490 с.
4. Дослідження стосовно поширеності насильства щодо жінок та дівчат URL: <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV%20prevalence%20survey%20%20UA.pdf> (дата звернення: 19.06.2018).
5. Violence against women. URL : <http://www.who.int/gender/violence/v4.pdf>. (дата звернення: 19.06.2018).
6. Комплексна Програма корекційно-реабілітаційної роботи з дівчатами П 78 (14-18 років) та жінками, які пережили насильство або належать до групи ризику: інформаційно-методичні матеріали / Бондаровська В. М. та ін. ; за заг. ред. В.М. Бондаровської, Т.В. Журавель, Ю.В. Пилипас. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита»», 2014. 528 с.
7. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброта Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. 246с.
8. Гриценко Г. Розбираємося з насильством : соціологія і психологія явища. URL: https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/rozbiraemosya-z-nasilstvom-sotsiologiya-i-psihologiya-yavischa-134066.html#_ftn6. (дата звернення: 19.06.2018).
9. The Glen Ridge Rape and the Secret Life of the Perfect Suburb. Berkeley : University of California Press, 1997. 443 p.
10. Економічна вартість насильства щодо жінок в Україні, 2016-2017 рр. UNFPA, Представництво Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні, ГО «Український центр соціальних реформ». URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Infographics_UKR_1.pdf. (дата звернення 20.11.2018).